

студентов младших курсов. Определено, что целью чтения является получение необходимой информации, работа с текстом преследует разные цели в зависимости от вида чтения – изучающего или ознакомительного. Установлено, что сформированная компетентность в чтении помогает при работе с аутентичным немецкоязычным материалом, расширяет и углубляет научные знания студентов. При разработке системы упражнений для обучения чтению учитывались индивидуально-психологические особенности студентов, умение применять стратегии чтения и опираться на имеющийся речевой опыт.

Ключевые слова: немецкий язык, чтение, иноязычная компетентность, речевые упражнения, навыки, система, студенты младших курсов, аутентичный текст.

Lenyuk N. M.

PECULIARITIES OF FORMING GERMAN-LANGUAGE COMPETENCE
IN READING OF JUNIOR STUDENTS

The article presents an analysis of the problem of the formation of German-speaking competence in reading in the context of organizing an effective practical work for junior students. It is determined that the purpose of reading is to obtain the necessary information, working with the text pursues different goals depending on the type of reading.

It is established that the formed competence in reading helps when working with authentic German-language materials, extends and deepens the scientific knowledge of students. When developing the system of exercises for teaching reading, the individual psychological characteristics of students, the ability to apply reading strategies and rely on the available speech experience were taken into account.

The author emphasizes the importance of the formation of German competence in reading. The formation of foreign language competence in reading depends on the individual and age characteristics of students, the development of attention and interest, the level of formation of students' ability to apply reading strategies, ability based on the previous experience of speech.

During the practical work were developed training materials. The system of exercises includes three sections for each text. These sections have appropriate names: Vortext Übungen, Vokabeln, Grammatik Aufgaben, Leseverstehen and Mündliche Praxis.

Key words: German, reading, foreign language competence, speech exercises, skills, system, junior students, authentic text

УДК 377+377.3

Лісовська О. М.*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ПРОФЕСІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ПОСЛУГ

У статті визначено педагогічні умови формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих працівників професійних навчальних закладів сфери послуг: спрямованість змісту навчального процесу на розвиток в учнів професійних навчальних закладів здатності до конкуренції; забезпечення майбутніх кваліфікованих робітників системою знань і практичних умінь щодо організації власної справи; створення рефлексивно-оцінного середовища в освітньому процесі навчального закладу. Розглянуто шляхи реалізації педагогічних умов формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих працівників, які включають три етапи: мотиваційно-змістовий, діяльнісно-практичний, рефлексивно-оцінний.

Ключові слова: конкурентоспроможність, педагогічні умови, ринок праці, кваліфікований працівник.

Інтенсивний розвиток економіки, докорінні зміни ринку праці, поява нових видів бізнесу, орієнтованих на пошук і добір висококваліфікованих фахівців, зумовлюють

*© Лісовська О. М.

необхідність професійної мобільності й конкурентоспроможності працівників. Розвиток учня як особистості, як суб'єкта діяльності стає найважливішим завданням професійної освіти [1, с. 112]. Проблема підготовки високоякісного виробничого персоналу актуалізується як динамічними змінами технологій на високотехнічному виробництві, так і необхідністю інтелектуалізації праці, сталим попитом на робітників високої кваліфікації, які вмють самостійно виконувати складну наукоємну роботу, нести відповідальність за її результати, а також володіють кількома суміжними професіями [2, с. 6].

Ринкова економіка спонукає до активної діяльності кожну людину, щоб не лише вижити, а й жити успішно й цікаво, з користю для себе і суспільства. Професійна діяльність є однією зі сфер, де перехрещуються інтереси особистості та суспільства. Тому процес виховної та навчальної діяльності в ПТНЗ має бути чітко орієнтованим на особистість, її розвиток, формування фахівця, який умітиме вибудувати власну стратегію успіху, співробітництва, творчості, самореалізації в умовах конкурентного середовища [1, с. 113]. Важливою складовою такого процесу є забезпечення відповідних педагогічних умов, що уможлиблює реалізацію поставлених завдань.

Аналіз наукової літератури свідчить, що розвитку конкурентоспроможності та дослідженню організаційно-педагогічних умов її формування приділяли увагу такі вчені, як В. Бондар, Л. Дудко, Л. Карамушка, Л. Бод'ян, В. Іванова, Л. Курзаєва, В. Мезінов, Т. Сливина, В. Шаповалова та ін. Дослідженню питань, пов'язаних із формуванням конкурентоспроможності майбутнього фахівця, присвятили праці О. Бойко, Є. Литвиновський, М. Руденко, В. Мезінов, Н. Савченко, Т. Андріяко та ін. Проте аналіз наукової літератури засвідчує, що проблема формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців потребує постійного вдосконалення.

Мета статті – розглянути педагогічні умови та шляхи їх реалізації щодо формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих працівників професійних навчальних закладів сфери послуг.

Досягти ефективності формування конкурентоспроможності, на нашу думку, можна через розроблення адекватних педагогічних умов, спрямованих на підвищення результативності навчання. У нашому дослідженні під педагогічними умовами формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих працівників професійних навчальних закладів сфери послуг ми розуміємо сукупність форм, методів, засобів, педагогічних прийомів, спрямованих на ефективність й інтенсифікацію процесу професійної підготовки майбутніх кваліфікованих працівників.

До педагогічних умов формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих працівників професійних навчальних закладів сфери послуг ми включаємо спрямованість змісту навчального процесу на розвиток в учнів професійних навчальних закладів здатності до конкуренції; забезпечення майбутніх кваліфікованих працівників системою знань і практичних умінь з організації власної справи; створення рефлексивно-оцінного середовища в освітньому процесі навчального закладу.

Програма педагогічного експерименту щодо формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих працівників професійних навчальних закладів сфери послуг передбачала реалізацію мотиваційно-змістовного, діяльнісно-практичного, рефлексивно-оцінного етапів.

На мотиваційно-змістовому етапі було передбачено низку заходів, спрямованих на реалізацію першої з розглянутих педагогічних умов – спрямованість змісту навчального процесу на розвиток в учнів професійних навчальних закладів здатності до конкуренції. Основні педагогічні дії на цьому етапі головним чином були пов'язані з формуванням в учнів внутрішньої мотивації, наявністю мотивації до успіху й уникнення побоювання невдач, мотивації досягнення, розвитку здатності до конкуренції, прагнення до самооцінки і саморозвитку. Було внесено необхідні зміни в зміст і структуру

навчального матеріалу: добір і структурування змісту навчання для розвитку в учнів здатності до конкуренції вимагали інтегрування навчального матеріалу з різних галузей знань, що в свою чергу зумовлювало потребу в розробленні відповідного навчально-методичного забезпечення.

Робочі навчальні плани професій сфери послуг «Перукар (перукар-модельєр); манікюрник», «Кравець», «Кравець; вишивальник» передбачали вивчення предметів «Основи галузевої економіки і підприємництва», «Техніка пошуку роботи». Ці предмети вивчалися на I-III курсах і є ознайомчими, оскільки оглядово висвітлюють теоретичні питання, пов'язані з економікою, підприємництвом і організацією власної справи. Оглядовість цих предметів дозволила розглядати їх як можливість розкриття вступних питань щодо організації власної справи і здатності до конкуренції. З цією метою матеріал, який вивчався, був розширений на питання, пов'язані з відкриттям власної справи. Так, у межах вивчення предмета «Основи галузевої економіки і підприємництва» під час вивчення теми «Підприємництво як організаційна основа бізнесу» додатково розглядаються питання щодо організації супроводження бізнесу та лідерства в конкуренції, не передбачені типовою навчальною програмою.

До робочих навчальних планів професій сфери послуг «Перукар (перукар-модельєр); манікюрник», «Кравець», «Кравець; вишивальник» за рахунок годин, передбачених на резерв часу для вивчення предметів за потребою ринку праці, було інтегровано курс «Основи організації власної справи» та розроблено авторську програму курсу. Для виконання лабораторно-практичних робіт було розроблено робочий зошит із цього курсу.

На діяльнісно-практичному етапі педагогічного експерименту відбувалося поглиблення теоретичних знань і практичних умінь щодо організації власної справи. Етап було спрямовано на реалізацію другої педагогічної умови – забезпечення майбутніх кваліфікованих працівників системою знань і практичних вмінь з організації власної справи. З цією метою для учнів випускних груп професій сфери послуг було розроблено спецкурс «Основи організації власної справи», побудований на матеріалах досліджень фахівців у сфері підприємництва та організації власної справи.

Мета курсу «Основи організації власної справи» – формування в учнів ПТНЗ спеціальних знань у сфері організації власної справи та розвитку бізнесу, набуття умінь аналізу та планування підприємницької діяльності в ринкових умовах, прийняття управлінських рішень; формування в учнів ПТНЗ умінь самоорганізації; виховання економічно незалежної особистості та законослухняного громадянина; системна підготовка учнів до самозайнятості. Курс передбачав вивчення сутності і принципів ведення малого бізнесу й пов'язаний з предметами «Основи галузевої економіки і підприємництва», «Основи правових знань», «Основи трудового законодавства», «Спеціальна технологія». Загальна кількість годин дорівнює 30, зокрема лабораторно-практичні роботи – 16 год.

Під час опанування спецкурсу було передбачено самостійну роботу учнів, яка є однією з найважливіших складових навчального процесу, в ході якої відбувається формування навичок, умінь та знань і надалі забезпечувалось засвоєння учнями прийомів пізнавальної діяльності, формувалась зацікавленість до творчої роботи й організації власної справи і, в кінцевому результаті, розвиток здатності до конкуренції. Так, учні самостійно шукали і вивчали додаткову літературу щодо організації власної справи, вирішували практичні завдання з подальшою демонстрацією на відповідних практичних заняттях і виконували підсумкову роботу – розроблення бізнес-ідей щодо відкриття власної справи.

Результативність реалізації другої педагогічної умови – забезпечення майбутніх кваліфікованих працівників системою знань і практичних умінь щодо організації власної справи – підтверджується тим, що з моменту впровадження педагогічного експерименту (за даними щодо працевлаштування за останні три роки) деякі випускники навчального

закладу відкрили власну справу та на обласних конкурсах-практикумах «Власна справа» посіли перші місця.

На рефлексивно-оцінному етапі педагогічного експерименту здійснювалися заходи, спрямовані на реалізацію третьої педагогічної умови з раніше наведених – створення рефлексивно-оцінного середовища в освітньому процесі навчального закладу.

Здатність до конкуренції учня-випускника не можлива без його боротьби зі своїми недоліками, без подолання сумнівів у собі та своїх можливостях. Тому важливим було створити сприятливі умови, які вимагають постійної внутрішньої боротьби та подолання. Саме тому під час навчально-виховного процесу було важливим створення середовища, яке б спонукало учнів до постійного пошуку та особистісної оцінки вже наявного власного досвіду, корекції своїх професійних дій, самоаналізу, самовивчення, роботи над собою та на основі цього – здійснення подальшого саморозвитку. У процесі експерименту підтверджено, що для ефективного формування конкурентоспроможності потрібні раннє виявлення учнів з певними особистісними якостями і діагностика їхніх здібностей, аналіз успішності учнів щосеместрово. З цією метою проводиться:

- формування рейтингових таблиць успішності учнів за професійним спрямуванням за підсумками навчального семестру;
- формування особових карток учнів, які включають: рейтингові дані успішності учня; його досягнення за навчальний період; успішність з предметів теоретичної та професійно-практичної підготовки; дані діагностики за такими показниками: наявність мотивації до успіху й уникнення побоювання невдач, наявність мотивації досягнень, схильність до творчості, здатність до конкуренції, рівень сформованості підприємницьких здібностей. На рис.1 наведено приклад однієї з особових карток учня Олени Сорокіної.

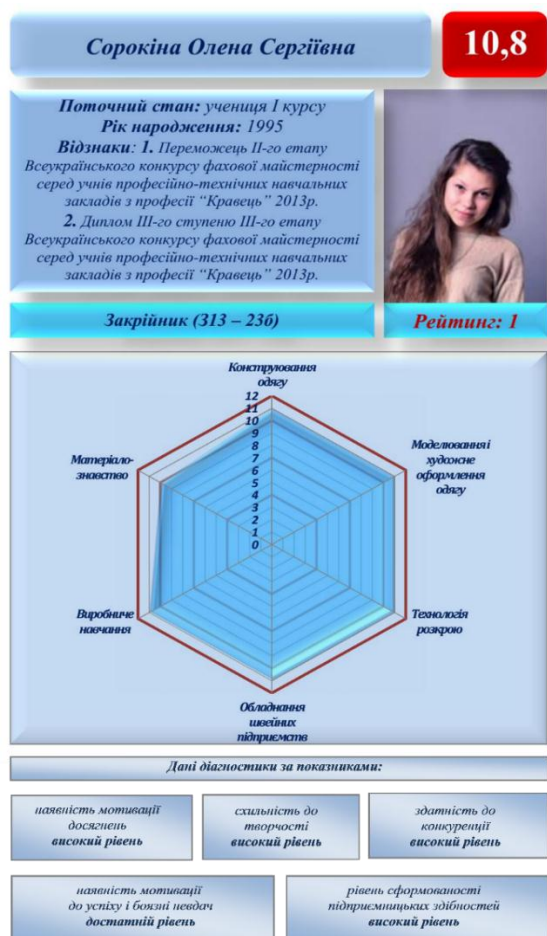

Рис. 1. Особова карта учня Олени Сорокіної

Таким чином, одним з ефективних шляхів формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих працівників професійних навчальних закладів сфери послуг є їх залучення до самостійної роботи, яка сприяє отриманню досвіду щодо організації власної справи, упровадження особових карток учнів, які містять узагальнені дані щодо їх успішності в навчанні, наявності мотивації до успіху й уникнення побоювання, мотивації досягнень, схильності до творчості, здатності до конкуренції, рівня сформованості підприємницьких здібностей.

Перспективним напрямком наукових досліджень є подальша робота щодо реалізації відповідних педагогічних умов у професійному навчальному закладі сфери послуг, від яких залежить підвищення рівня конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих працівників.

Література:

1. Психолого-педагогічні засади діяльності педагога сучасної професійної школи : навчально-методичний посібник / [Дегтярьова Г. С., Козяр М. М., Руденко Л. А., Шиделко А. В.]; за ред. Руденко Л. А. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 144 с.
2. Теоретико-методичні засади організації підготовки робітничих кадрів з професій, що користуються попитом на ринку праці : монографія / [Камінецький Я. Г., Вачевський М. В., Копельчак М. П., Клим Б. І., Криницька Л. Я., Кубська Л. І., Сліпчишин Л. В., Субтельна Г. В.]; за ред. Я. Г. Камінецького. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 256 с.

Лисовская О. М.

РЕАЛИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ БУДУЩИХ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОТНИКОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ СФЕРЫ УСЛУГ

В статье определены педагогические условия формирования конкурентоспособности будущих квалифицированных работников профессиональных учебных заведений сферы услуг: направленность содержания учебного процесса на развитие в учащихся профессиональных учебных заведений способности к конкуренции; обеспечение будущих квалифицированных работников системой знаний и практических умений по организации собственного дела; создание рефлексивно-оценочного среды в образовательном процессе учебного заведения. Рассмотрены пути реализации педагогических условий формирования конкурентоспособности будущих квалифицированных рабочих, которые включают три этапа: мотивационно-содержательный, деятельностно-практический, рефлексивно-оценочный.

Ключевые слова: конкурентоспособность, педагогические условия, рынок труда, квалифицированный работник.

Lisovs'ka O. M.

REALIZATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION THE COMPETITIVENESS OF FUTURE SKILLED WORKERS AT PROFESSIONAL EDUCATIONAL SERVICES INSTITUTIONS

The pedagogical conditions of formation the competitiveness of future skilled workers at professional educational institutions of the services sector are defined in this article. Such problems as the orientation to the content of educational process at professional educational institutions; providing future skilled workers with system of knowledge and practical abilities of the organization their own business; creation reflexive and estimated environments in educational process at educational institution are highlighted.

The realization of pedagogical conditions of formation the competitiveness of future skilled workers which includes three stages: motivational and substantial, activity and practical, reflexive and estimated are considered.

At the motivational and substantial stage the actions are pointed at the realization of the first pedagogical conditions - the orientation of the content of educational process to pupils' development of competition ability at professional educational institutions.

At the active and practical stage of the pedagogical experiment the actions are directed to deepen of theoretical knowledge and practical abilities concerning the organization of their own business. The stage is focused on the realization of the second pedagogical condition - providing future skilled workers with system of knowledge and practical abilities of the organization of their own business.

At a reflexive and estimated stage of the pedagogical experiment the actions are aimed at the realization of the third pedagogical condition – the creation of reflexive and estimated environments in educational process at educational institution.

Key words: competitiveness, pedagogical conditions, labor market, skilled worker.

Рецензент: Кузьменко Ю.В.

УДК 37.091.12.046 – 021.68:57:005.336.2

Мазаєва К. В.*

ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА Я. А. КОМЕНСЬКОГО – ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті здійснено аналіз дидактичної спадщини Я. А. Коменського відносно сучасних поглядів на освітній процес, методу викладання предметів у загальноосвітній школі. Розглянуто загальні принципи організації навчання, визначені видатним чеським педагогом, що є класичними й актуальними на сьогодні. Актуалізовано такі дидактичні принципи успішного навчання дітей, як поступовість, наступність, легкість, наочність, використання чуттєвого досвіду, урахування вікових особливостей учнів, що і на наш час становлять значну наукову і практичну цінність для організації навчання. Наголошується на значенні вивчення сучасними вчителями педагогічної спадщини Я. А. Коменського як першоджерела демократичної педагогічної системи сучасної української освіти й удосконалення професійної майстерності вчителя.

Ключові слова: дидактика, дидактичні правила навчання, дидактичні принципи, метод, професійна майстерність, професійна компетентність, професійне самовдосконалення вчителя.

Нові вимоги до якості освіти зумовлюють посилення уваги до проблеми професійної майстерності вчителя української школи. Аналізуючи аспекти вияву професійної діяльності вчителя, його майстерність доцільно розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності, як вияв особистої творчості та успішної освітньої діяльності. Зрозуміло, що зростання професійної майстерності має відбуватися в контексті неперервного професійного розвитку, який передбачає готовність до безперервного самовдосконалення та саморозвитку. Важливими завданнями самовдосконалення є комплексне вивчення питань соціології, психології, дидактики, теорії виховання, наукових основ викладання навчальних предметів і поєднання науково-теоретичної підготовки з оволодінням уміннями й навичками, необхідними в педагогічній діяльності.

Метою статті є визначення актуальності володіння теоретичними знаннями з педагогіки для розуміння вчителем перспективи розвитку та завдань сучасної школи й педагогічної науки в цілому; значення вивчення сучасними вчителями педагогічної спадщини Я. А. Коменського як першоджерела демократичної педагогічної системи сучасної української освіти й удосконалення професійної майстерності вчителя.

Проблеми структури й розвитку професійної майстерності вчителів досліджувались видатними педагогами й відображені в наукових публікаціях. Відомий український учений І. Зязюн педагогічну майстерність пов'язує з педагогічною

*© Мазаєва К. В.